

CUPRINS

ÎNTÂIA NOAPTE	7
A DOUA NOAPTE	25
A TREIA NOAPTE	63
A PATRA NOAPTE	75
DIMINEAȚA	91

ÎNTÂIA NOAPTE

Era o noapte minunată, o noapte cum numai în tinerețe pot fi nopțile, iubite cititor! Bolta înstelată era atât de luminoasă, încât, privind-o, te întrebai fără să vrei: cum e cu putință, oare, ca sub firmamentul acesta de vrajă să mai existe și oameni posomorâți ori cu toane? E foarte tinerească, desigur, iar această întrebare, iubite cititor, deie Domnul ca ea să-ți însenineze cât mai des sufletul! Alunecând însă cu gândul la feluriți oameni îmbufnați și cu toane, mi-am amintit și de starea mea sufletească în tot cursul acelei zile. Un sentiment ciudat de înstrăinare puse pe nesimțite stăpânire pe mine, chiar din zori. Încercam senzația penibilă a omului însingurat care deodată se simte părăsit și uitat de toți. Oricine este în drept, firește, să mă întrebe: dar cine erau acești „toți”, de vreme ce în cei opt ani de când locuiesc aici, la Petersburg, n-am reușit să leg aproape nicio cunoștință. Și ce rost ar avea, la ce mi-ar folosi, de fapt, asemenea cunoștințe, când, fără să fi cunoscut pe cineva direct, am ajuns să cunosc aproape tot Petersburgul! De aceea am și avut impresia că mă părăsesc toți, când orașul întreg s-a ridicat deodată cu tot calabalâcul, pornind într-un exod grăbit spre localitățile de vilegiatură din împrejurimile capitalei. Îngrozit la gândul că rămân singur, am hoinărit trei zile la rând pe străzi,

pradă unei tristeți copleșitoare, fără a izbuti să-mi dau seama de ceea ce se petrece cu mine. Fie că mergeam pe Bulevardul Nevski, fie că străbăteam parcul sau rătăceam de-a lungul cheiului – nu mai întâlneam acum niciun chip cunoscut, niciunul din oamenii aceia cu care mă obișnuisem a da ochii în cutare loc, la cutare oră, ani de-a rândul. Ei nu mă cunosc seră, desigur, dar eu îi cunoșteam... Îi cunoșteam de aproape, căci le studiasem atât de bine chipurile, încât am ajuns să le admir când sunt voioase și mă simt tare abătut când le văd întunecate. Am ajuns chiar să leg un fel de prietenie cu un bătrânel, pe care nu e zi de la Dumnezeu să nu-l întâlnesc, la aceeași oră, pe Fontanka. Are o înfățișare atât de gravă și e atât de cufundat în gânduri! Tot timpul mormăie ceva pe sub nas, gesticulează cu mâna stângă, iar în dreapta ține un baston lung, noduros, cu măciulia aurită.

Chiar și el m-a observat și manifestă față de mine o simpatie sinceră. Sunt convins că dacă s-ar întâmpla să nu fiu la ora obișnuită și pe locul știut de pe Fontanka, l-ar cuprinde ipohondria. Iată de ce câteodată aproape că ne și salutăm, mai ales când amândoi suntem în bună-dispoziție. Mai deunăzi, după ce nu ne văzusem două zile la rând, întâlnindu-ne a treia zi, printr-o pornire spontană, duserăm involuntar mâinile la pălărie; ne oprirăm totuși la timp, stăpânindu-ne gestul și trecurăm cu simpatie unul pe lângă celălalt. La fel de bine îmi sunt cunoscute și casele. Când trec pe stradă, fiecare parcă m-ar întâmpina cu aerul că vrea să-mi iasă în cale, mă privește cu toate fereștrele și doar că nu-mi spune: „Bună ziua! Cum vă mai sim-

țiți? Cât despre mine, mulțumesc lui Dumnezeu, sunt bine sănătoasă, iar pe la începutul lunii am să mai capăt un etaj"; sau: „Cum o duceți cu sănătatea? Eu, de mâine, intru în reparație"; sau: „Eram cât pe-aci să pier în flăcări și de-ai ști ce spaimă am tras" etc. Printre ele – vorbesc de case – am și prietene mai apropiate, una are de gând să urmeze un tratament în vara aceasta la un arhitect. Voi trece neapărat în fiecare zi pe acolo, ca nu cumva – ferească sfântul! – s-o dea gata cu tratamentul lui. Sau, n-am să uit niciodată întâmplarea cu o căsuță foarte drăguță, de culoare roz-pal. Era o căsuță de zid, zveltă și cochetă și mă privea cu atâta prietenie, iar la vecinele ei grosolane și greoaie se uita atât de semeață, încât inima-mi tresaltă de bucurie, ori de câte ori mi se întâmpla să trec pe lângă ea. Dar săptămâna trecută, având drum pe acea stradă și aruncându-mi privirea spre prietena mea, o auzii căinându-se amarnic: „Privește, mă vopsesc în galben!". Miserabilii! Barbarii! Nu-i cruțaseră nici coloanele, nici cornișele. Prietena mea se îngălbenise ca un canar. De supărare, simții în gură gust de fiere și nici până acum nu mi-am găsit puteri destule ca să mai dau ochi cu sărmana mea prietenă, pe care o slujiseră în chipul cel mai stupid zugrăvind-o în Culoarea Imperiului ceresc.

Așadar, cititorule, cred că înțelegi cam în cel fel cunosc eu tot orașul Petersburg.

Spuneam mai adineauri că trei zile la rând m-a chinuit acea stranie neliniște, până când să-mi dau seama de pricinile ei. Hai să zicem că pe stradă n-aveam cum să mă simt bine – (lipsește unul, nu mai apare altul, unde o fi cutare?)

- dar nici acasă nu mă simţeam în apele mele. Două seri m-am perpelit ca pe jăratec, să aflu ce nu-mi vine la socoteală în ungherul meu! De ce acum mă simt atât de stînger acolo? Cu o privire nedumerită cercetam pereţii verzui, afumaţi, tavanul acoperit de păienjenişul pe care Matriona îl ocrotea cu deosebit succes, întregul mobilier, fiecare scaun în parte, dacă nu cumva aici e buba! (Căci la mine în casă, chiar dacă un singur scaun nu stă pe locul unde-l ştiam ieri, îmi pierd îndată tot echilibrul sufletesc şi nu mai sunt în stare să-mi aflu locul.) Încercai să mă uit îndelung şi fix în lumina ferestrei - zadarnic, nu-mi era cătuşi de puţin mai uşor! La un moment dat, am chemat-o pe Matriona şi am dojenit-o părinteşte pentru păienjeniş şi pentru lipsa de curăţenie din casă, dar femeia m-a privit foarte nedumerită şi a plecat fără să spună un cuvânt, iar pânzele de păianjen au rămas până azi în acelaşi loc. În sfârşit, de-abia în dimineaţa aceasta am izbutit să-mi dau seama de ceea ce se petrece cu mine. Asta-i, vasăzică! Pur şi simplu, ei toţi fug de mine; din cauza mea, deci, o şterg din oraş, se cărăbănesc la vile. Iertaţi-mi expresia această vulgară, dar acum, drept să spun, chiar că nu-mi arde de fineţuri stilistice, nu-mi arde deloc, pentru că e cert că tot ce există în Petersburg fie că a plecat, fie că o să plece cât de curând în vilegiatură; pentru că în oricare domn onorabil, cu înfăţişarea gravă, ce tocmeşte un birjar, sunt dispus să văd îndată un venerabil cap de familie, care, după obișnuitele-i îndeletniciri de serviciu, se grăbeşte, fără să-şi ia bagaje cu el, să ajungă în sânul familiei sale, instalată în vreo vilă; pentru că orice trecător părea acum

să aibă o înfățișare cu totul aparte, vrând parcă să spună fiecărui nou-întâlnit: „Noi, domnilor, nu suntem aici decât așa, în trecere, iar cel mult peste două ore suntem plecați în vilegiatură”. De se-ntâmplă să se deschidă o fereastră în geamul căreia mai întâi ciocăniseră niște degețele subțiri și albe ca neaua și să apară căpșorul unei fete drăgălașe, care strigă după vânzătorul de ghivece cu flori, nu-mi închipui altceva decât că florile nu se cumpără numai așa, ca o încântare de primăvară sau pentru primenirea aerului unui apartament sufocant de oraș, ci pentru că, peste foarte puțin timp, cu toții se vor muta la vilă, ducând cu ei acolo și florile. Mai mult decât atât, în statornica mea năzuință de a descoperi mereu noi particularități și indicii de un anumit gen, obținusem atâtea succese remarcabile, încât constatai cu satisfacție că ajunseseam să ghicesc fără greș, numai după înfățișarea pietonilor, în ce vilă locuiește fiecare. Locuitorii ostroavelor Kamennăi și Aptekarski sau cei de pe șoseaua Peterhof se deosebeau prin distincția studiată a manierelor, prin eleganța hainelor de vară și prin luxoasele trăsură cu care veneau în oraș. Cei din Pargolovo și de mai departe „impuneau” de la prima vedere, prin simțul măsurii și prin seriozitate; vizitatorul ostrovului Krestovski sărea în ochi prin voioșia lui pe care nimic nu o putea tulbura. Și, lucru curios, fie că mi se întâmpla să întâlnesc vreun convoi lung de căruțași, cu hățurile în mâini, pășind agale pe lângă căruțele încărcate vârf cu calabalc (mese, scaune, divane turcești ori neturcești și felurite lucruri gospodărești trântite claie peste grămadă), deasupra cărora trona – uneori chiar în vârful grămezii de boarfe –

câte o bucătăreasă sfrijită, păzitoare zeloasă a avutului boieresc; fie că urmăream îndelung cu privirea luntrile greu încărcate cu tot felul de obiecte casnice, alunecând agale pe Neva sau pe Fontanka, până către pârau Ciornaia sau către ostroave – în imaginația mea, căruțele și luntrile se înzeceau, se însuteau și mi se părea de fiecare dată că totul s-a urnit din loc și a pornit la drum, mi se părea că totul începe să se mute, în caravane întregi, pe la vile; că Petersburgul e amenințat să ajungă un imens pustiu, așa încât, până la urmă, mi se făcea tare rușine, mă simțeam jignit personal și începea să mă roadă tristețea, pentru că numai eu nu aveam unde și de ce să plec în vilegiatură. Aș fi fost gata să mă urc în oricare din aceste căruțe și să însoțesc bucuros orice domn cu înfățișare respectabilă, care ar fi tocmnit o birjă; dar nimeni, absolut nimeni nu mă invita; ca și cum m-ar fi uitat cu toții, ca și cum aș fi fost într-adevăr un străin pentru ei!

Am rătăcit astfel mult, până când – potrivit obiceiului meu – am izbutit să uit cu desăvârșire unde mă aflu și m-am pomenit la marginea orașului. Recăpătându-mi deodată buna-dispoziție, am trecut dincolo de barieră și am apucat pe drumul dintre lanuri și fânețe, simțind cum dispăre oboseala din mădularele-mi ostenite, cum învierea îmi umple ființa întreagă și cum o povară apăsătoare mi se ridică de pe suflet. Toți trecătorii mă priveau cu simpatie și doar că nu mă salutau; toți păreau cuprinși de o rară mulțumire și toți, până la unul, fumau țigări de foi. Eu însumi mă simțeam copleșit de un inexplicabil sentiment de beatitudine, ceea ce nu mi se mai întâmplase niciodată.